

# Ett "riktigt" våldtäktsoffer -

En kvalitativ textanalys av hur kvinnliga sexualbrottsoffer  
porträtteras av svenska domstolar och media

# Abstract

This study examines how female victims of sexual offense are portrayed by the Swedish juridical system and media. The study seeks to investigate which assumptions regarding the female sexuality, derived from societal attitudes, that are reflected in the verdicts and the media coverage. Three cases of sexual offence have been chosen to be examined based on level of media coverage induced by the legal assessment. Careful text analysis of the verdicts and media articles concerning the verdicts, was carried out where assumptions regarding aspects of clothing, previous sexual experiences, inebriety and patterns of behaviour are researched. The analysis shows that assumptions concerning the female sexuality linked to sexual experiences, inebriety and patterns of behaviour can be found in both the legal basis and the media coverage. Whereas aspects of clothing were not found in the legal basis and only vaguely in the articles. In conclusion can these assumptions be derived from societal attitudes regarding the female sexuality and has been created and reproduced through a performative process. Therefore, the juridical system and the media also contributes to this performative process that upholds assumptions regarding the female sexuality.

*Nyckelord:* Våldtäkt, sexualbrott, rättsväsendet, media

*Antal ord:* 9811

# Innehållsförteckning

<b>1</b>	<b>Inledning .....</b>	<b>1</b>
1.1	Syfte och Frågeställning .....	1
<b>2</b>	<b>Bakgrund .....</b>	<b>3</b>
2.1	Sexualbrottsreformer och allmänhetens reaktion .....	3
2.2	Tidigare forskning .....	4
<b>3</b>	<b>Teoretiskt ramverk och Operationalisering .....</b>	<b>7</b>
3.1	Teoretiskt ramverk.....	7
3.2	Operationalisering .....	9
<b>4</b>	<b>Metod.....</b>	<b>11</b>
4.1	Fallen .....	12
<b>5</b>	<b>Material.....</b>	<b>13</b>
<b>6</b>	<b>Analys.....</b>	<b>15</b>
6.1	Stureplansfallet .....	15
6.1.1	Domskälen .....	16
6.1.2	Medial bevakning .....	17
6.2	Flaskvåldtäkten i Umeå .....	19
6.2.1	Domskälen .....	20
6.2.2	Medial bevakning .....	21
6.3	Fittjafallet.....	23
6.3.1	Domskälen .....	24
6.3.2	Medial bevakning .....	25
6.4	Teoretiska reflektioner.....	27
<b>7</b>	<b>Slutsatser .....</b>	<b>29</b>
<b>8</b>	<b>Referenser .....</b>	<b>31</b>

# 1 Inledning

## 1.1 Syfte och Frågeställning

”Här skrivs kvinnor fram som könsvarelser, med en hotad sexualitet, och samtidigt som ansvariga för [...] hur män uppfattar deras kroppar. Men inga uppmaningar riktas till de (män) som tittar och trakasserar, om att de bör lära sig att respektera kvinnors gränser” (Eduards, 2011, s. 271).

Citatet är hämtat ur kapitlet ”vad har ett badlakan med säkerhetspolitik att göra?” i boken *Politik och kritik* och berör hur försvarsmakten omber kvinnliga medarbetare att använda stora badlakan för att skylla sina kroppar (Eduards, 2011, s. 271). Citatet åskådliggör på ett tydligt sätt hur samhällets syn på sexuellt våld är präglad av antaganden om kvinnlig och manliga sexualitet, som förflyttar ansvaret för handling ifrån den som begår handlingen (mannen) till kvinnan.

I Katarina Wennstams bok *Flickan och Skulden* utreds samhällets syn på våldtäkter (Wennstam, 2002). Wennstam redogör för hur samhället skuldbelägger kvinnan vid sexuella brott och påvisar hur kvinnan i fråga bär ett ansvar för sin egen sexualitet men också för gärningsmannens handling. Det lyfts att kvinnor förväntas forma sitt beteende för att undvika att utsättas för sexualbrott. I annat fall riskerar hon själv att hållas delvis ansvarig för gärningen. Exempelvis tenderar kvinnor som konsumerar alkohol eller droger, klär sig utmanande eller har flera sexuella partners att inte anses som trovärdiga sexualbrottsoffer. Dessa attityder existerar även inom svenska myndigheter och således också inom rättsväsendet (Ibid). Debatten kring detta har tilltagit i media under de senaste åren och en rad fall av sexualbrott har fått stor medial uppmärksamhet. Detta har i sin tur resulterat i en omfattande debatt kring hur det svenska rättsväsendet bemöter kvinnliga sexualbrottsoffer. Mot bakgrund av denna kritik ämnar denna uppsats undersöka hur rättsväsendet porträtterar kvinnliga sexualbrottsoffer och hur detta återspeglar sig i dombeslut och medial bevakning. Mer specifikt vill jag undersöka hur den kvinnliga sexualiteten porträtteras i en

sexualbrottskontext i fall där den juridiska bedömningen delvis baserats på offrets karaktär och därmed uppmärksammas i media vilket i sin tur resulterat i en allmän debatt.

Syftet med denna uppsats blir således att kartlägga hur svenska domstolar porträtterar kvinnliga sexualbrottsoffer genom att studera domar samt medial bevakning i tre specifika fall av sexualbrott, samt att identifiera hur porträtteringen kan kopplas till samhällets syn på kvinnlig sexualitet i en sexualbrottskontext.

Frågeställning som uppsatsen skall besvara blir således:

*Hur återspeglar sig samhällets antaganden kring den kvinnliga sexualiteten vid sexualbrott i domar och medial bevakning, med fall valda mellan 2007 - 2017?*

Uppsatsen utgår således ifrån det finns en samhällssyn som antar skillnader mellan kvinnlig och manlig sexualitet, och att denna påverkar hur man ser på sexuella brott mot kvinnor. Samt att denna i sin tur påverkar hur kvinnliga offer porträtteras.

En avgränsning görs vid tre svenska fall av sexualbrott som begåtts av män mot kvinnor, då dessa fall utgör en god grund för att besvara uppsatsens frågeställning. Jag har därmed av sagt mig ambitionen att kunna dra en slutsats om hur *alla* sexualbrottsoffer behandlas och ifrågasätts. Denna avgränsning görs då sexualbrott främst begås av män mot kvinnor (Brå, 2017). Då ämnet har aktualiserats på senare tiden har en tidsmässig avgränsning gjorts till efter millennieskiftet, med valda fall från 2007 – 2017.

## 2 Bakgrund

### 2.1 Sexualbrottsreformer och allmänhetens reaktion

År 1976 publicerades en sexualbrottsutredning med förslaget att brottsrubriceringen vid sexualbrott skall göras könsneutral vilket 1982 resulterar i att samtliga brott i brottsbalken rörande sexualbrott tar bort formuleringar som tidigare könsbestämt offret och gärningsmannen. I samma utredning betonas betydelsen av relationen som råder mellan offret och förövaren. En betydande vikt tillskrivs offrets handlande före tillfälle för brottet (SOU 1976:9:18). Denna utredning blev startskottet på en långvarig debatt om våldtäkt kopplat till kvinnor och mäns sexuella roller. Utredning möts direkt av omfattande kritik från allmänheten vilket resulterar i att justitieministern tillslut konstaterade att utredningen blivit politisk omöjlig att genomföra, varpå en ny utredning beordrades (Wendt Höjer, 2002:121). Denna utredning (SOU 1982:62) tog starkt avstånd ifrån SOU 1976:9 på de punkter som berör offrets och gärningsmannens förhållande samt offrets beteende innan brottstillfället. Utredningen hävdade att detta lett till att offrets ansvar för händelseutvecklingen tillskrivs stor betydelse under rättegångar och föreslog att man omedelbart skulle korrigera detta (SOU 1982:62:20,67), vilket resulterar i en revidering av brottsbalkens kapitel om sexualbrott (Wendt Höjer, 2002:121). Den offentliga debatten fortgår kring hur politiker och rättsväsendet hanterar sexuellt våld mot kvinnor och resulterar 1989 i lagen om målsägandebiträde, i syfte att ge stöd åt offer om utsatts för våldtäkt och andra sexualbrott (Brå, 2008). Behovet för lagändringen motiveras av den särskilt utsatta situationen som offret för ett sexualbrott befinner sig i då brottets karaktär i sig är privat och känsligt. Vidare anses behovet stort vid dessa typer av brott då offrets trovärdighet ofta är avgörande (Wendt Höjer, 2002:148f).

Under 2000-talet kritiserade media flera frikännanden vid grova gruppvåldtäkter. Dessa fick stor uppmärksamhet och väckte offentlig debatt. Två betydelsefulla sexualbrottsreformer genomfördes även. Den första reformen som lagsattes 2005 lade vikt vid att ändra begreppet

sexuellt umgänge till sexuell handling, då begreppet sexuellt umgänge blivit hårt kritiserat för att indikerar att handlingen skett med samtycke. I denna utredning föreslås även en ändring av brottsrubricering för våldtäkt där sexuellt tvång, som vid tidpunkten var en förutsättning för att brottet skulle ha begåtts, skulle bytas ut mot bristande samtycke. Detta förslaget avslås då kommittén som gjort utredningen misstänker att detta kommer att leda till att ytterligare fokus flyttas från förövaren till brottsoffret. År 2010 tillsätts en ny sexualbrottsutredning som senare ligger till grund för en lagändring 2013, även den i syfte att stärka alla individers sexuella integritet. Här tas begreppet ”hjälpplöst tillstånd” bort ur rubriceringen och ersätts med ”särskild utsatt situation” i syfte att bredda omfattningen av lagen. Utredningen visade på att bedömningen skulle göras oberoende av hur offret reagerat. Något som innan lagändringen var av högsta betydelse. Tidigare låg fokus kring hur mycket eller hur många gånger offret i fråga visat bristande samtycke. Lagändringen 2013 syftade därmed även till att flytta fokus ifrån sexualbrottsoffret till gärningsmannen (Bryggman & Bystedt, 2018:5f).

## 2.2 Tidigare forskning

Sedan sexualbrottsreformerna på allvar började ta fart under 70- och 80-talet har en rad forskning genomförts som berör hur det svenska samhället ser på sexualbrott, och framförallt våldtäkt. Mycket av forskningen som rör samhällets syn på sexualbrott belyser hur synen på dessa typer av brott genom historien varit djupt rotad i såväl svenska myndigheter som i allmänhetens ögon. I en doktorsavhandling av Wendt Höjer dras slutsatsen att mäns erfarenheter förblivit normerande för den offentliga politiken rörande sexuellt våld. Trots att otaliga sexualbrottsreformer genomförts på 1900-talet tenderar kvinnors erfarenheter att ständigt ifrågasättas och bedömas (Wendt Höjer, 2002:190ff). Detta tema är återkommande i forskningen som ställer sig kritisk till samhällets synsätt på sexuella brott som begås mot kvinnor. I boken *Brottet, offret och förövaren* poängteras, likt i Wendt Höjers studie att hanteringen och bedömningen av dessa brott varit relativt konstant, den legala förändringen berörande sexuella brott mot kvinnor till trots (Bergenheim, 2005:416). Resultaten pekar på att vid året för undersökningens slut (år 2000) karaktäriserades rättsväsendets såväl som samhällets syn på sexuella övergrepp mot kvinnor av ett fokus på det kvinnliga brottsoffrets karaktär samt en bristande problematisering av förövarens beteende. Slutsatsen är att samtidigt som kvinnan trädde fram som ett självständigt subjekt med rättigheter att försvara, förflyttades den rättsliga uppmärksamheten i allt högre grad till hennes person, beteende och

vandel (Ibid:416). Dessa slutsatser är sammantaget av relevans för denna uppsats då de styrker de grundläggande antagandet, nämligen att både samhället i stort och rättsväsendet som institutions syn på sexuella brott mot kvinnor, historiskt har präglats av en manlig norm. Det är således inte orimligt att anta att denna norm fortlever.

En annan del av forskningen på ämnet rör varför samhällets syn på sexuella brott mot kvinnor baseras på antaganden om kvinnors och mäns sexualitet. McKinnon (1999) lyfter i sin artikel att sexualitet alltid kan tolkas i makttermer. Hon pekar på att det finns en dimension av manlig överordning som är inbyggd i sex, som bör beaktas vid studerande av sexuella brott. Det lyfts att det finns aspekter av våld, kontroll och manliga dominans även i det som konstrueras som "normal" sexualitet vilket enligt McKinnon leder till att våld mot kvinnor erotiseras. Då manlig dominans och kvinnlig underordning verkar upphetsande (McKinnon, 1999, refererad i Beckman, 2013:124). Detta tolkas vara en bakomliggande orsak till att samhället och myndigheternas syn på sexuella brott präglas av en manlig norm, då antaganden om sexualitet lämnar utrymme för män att bete sig våldsamt i sexuella situationer.

Varför kvinnliga sexualbrottsoffers karaktär tenderar att stå i fokus vid rättslig prövning kan sägas utgöra den tredje typen av forskning på detta område, detta tas upp i artikeln *Våldtäkt i Sverige 1990–2013*. Artikeln presenterar ett forskningsprojekt som skall beröra hur berättelser om våldtäkter har förändrats över tid, men också vilka varaktigheter som framkommit (Edgren et al, 2017:84f). Utgångspunkten för projektet är att synen på våldtäkt och hur det berättas om dessa brott, inte är bundet till individen utan till ett socialt interaktivt flöde. Detta reproduceras där både medial bevakning och rättsväsendet spelar betydande roller (Ibid:84f). Här framlyfts hur media och rättsväsendets syn på våldtäkt är betydelsefull för hur brottet uppfattas av samhället. Detta styrker studiens relevans ytterligare, då den ämnar beröra dessa två parter som analysobjekt.

Det finns vidare forskning som berör vilka aspekter i offrets karaktär som bedöms av samhället. I en studie av Berg (2006) intervjuas unga män rörande gränsen mellan samtycke och våldtäkt. Ett scenario ges till respondenterna där de tagit med en tjej hem som sedan somnar av berusning. Respondenterna hävdar att det vore opassande att fortsätta men inte brottsligt. En av slutsatserna som dras är att alkoholpåverkan leder till att övergreppet blir möjligt att bortförklara (Berg, 2006). I en annan studie studeras hur unga män ser på samtycke och sexuellt våld. Studien visar att respondenterna hävdar att våldtäkt ofta uppstår i bristande kommunikation, där bristande samtycke måste uttryckas både verbalt och kroppsligt för att



det ska anses legitimt (O' bryne et al, 2008:187f). Kvinnan har således ett ansvar för att tydligt kommunicera bristande samtycke och på så sätt även ett ansvar för mannens uppfattningar.

Sammanfattningsvis finns en del forskning som pekar på att samhällets syn på sexualbrott och våldtäkt varit oföränderlig. Det finns också forskning som berör hur det kommer sig att de ifrågasättande attityderna som ryms i den allmänna samhällssynen på sexuella brott har fortsatt att existera. Vidare går det att identifiera forskning rörande hur synen på sexualbrott grundar sig i synen på kvinnlig och manlig sexualitet, samt hur detta återspeglar sig i uppfattningar hos allmänheten. Mindre forskning finns om huruvida denna syn fortfarande existerar samt hur den tar sig uttryck i den rättsliga bedömningen, trots all debatt och uppmärksamhet som detta ämne skapat på senare tid. Denna studie ämnar inte beröra hur den allmänna synen på våldtäkt har förändrats över tid, utan dess bidrag till forskningsfältet blir snarare att studera hur bilden som befästs av tidigare forskare på ämnet, tar sig uttryck i rättsunderlag samt medial bevakning.

# 3 Teoretiskt ramverk och Operationalisering

## 3.1 Teoretiskt ramverk

Teorin som ligger till grund för denna studie är den feministiska teoribildningen. Feministisk teori i stort syftar till att belysa betydelsen av kön genom att studera samhället och politiken utifrån ett könsperspektiv som framhäver hur en manlig norm genomsyrar politiken och samhället. Denna norm har lett till att komplexa maktstrukturer växt fram där män överordnas kvinnor, både i den offentliga och den privata sfären. Teorin lägger vikt vid att göra det personliga politiskt och menar att händelser mellan individer i den privata sfären på grund av dessa maktstrukturer har offentlig betydelse (Jansson & Freidenvall, 2011:12ff). Grunden i feministisk teori menar att kön är en avgörande kategoriseringsgrund i samhället där manliga attribut konsekvent särhålls och värderas över kvinnliga attribut (Ibid:17). Den feministiska teoribildningen menar även att så länge som dessa etablerade förståelser av kön existerar kommer attribut som anses vara kvinnliga att fortsätta tillskrivas betydelser som värderas lägre (Eduards, 2011:280).

Tanken om att relationerna mellan män och kvinnor är skapade av samhället utgör sammanfattningsvis en grund för den feministiska analysen. Detta antagande benämns som social konstruktivism och blev under framväxten av den feministiska teoribildningen ett kännetecken för den feministiska teorin. Begreppet genus lanserades från början för att signalera att analyserna inte berörde de biologiska, utan de socialt konstruerade skillnaderna. Inom den feministiska teoribildningen råder det skiljaktigheter avseende huruvida begreppet bör benämnas och studeras som kön eller genus. Argument för att använda begreppet genus grundar sig ofta i ett försök att ta avstånd från studier som enbart studerar skillnader mellan män och kvinnor ur ett biologiskt perspektiv och således menar att dessa skillnader är orsaken till hur relationerna mellan män och kvinnor förhåller sig (Jansson & Freidenvall, 2011:18).

I denna uppsats kommer begreppet kön genomgående att användas, då det och andra sidan är svårt att dra en gräns för vad som är biologiskt och socialt konstruerat. Mycket av den feministiska teoribildningen pekar istället på att det är mer givande att studera gränsen mellan det biologiska och det socialt konstruerade könet än att försöka definiera den (Ibid:19). Den feministiska teoretikern Judith Butler hävdar istället att det inte finns en distinktion mellan kön och genus. Dessa förutsätter istället varandra då föreställningar om könstillhörighet och sexualitet skapas och tar sig uttryck performativt, det vill säga genom språkliga och kroppsliga yttringar. Då dessa yttringar blir repetitiva skapas ett mönster av innebörden till dem, som på så sätt skapar kön och sexualitet (Butler, 1999:55ff).

Det finns vidare en rad olika förgreningar av den feministiska teoribildningen, men få forskare kan sägas vara renodlade i ett av dessa perspektiv (Jansson & Freidenvall, 2011:23). Ett feministiskt perspektiv som är applicerbart på denna studie är det radikalfeministiska perspektivet som tillhör de modernistiska feministiska förgreningarna. Med detta menas att det radikalfeministiska vetenskapsperspektivet erkänner en verklighet bortom den som konstrueras av språk, vilket också kan kopplas till att radikal feminism erkänner att kön som begrepp inte enbart är språkligt konstruerat. Radikalfeminism som perspektiv betonar att den systematiska underordningen av kvinnor och kvinnliga attribut utgör en grundläggande struktur i samhället, och att det yttersta uttrycket för den rådande könsmaktsordningen är mäns våld mot kvinnor (Jansson & Freidenvall, 2011:20). Då min uppsats berör mäns sexuella våld mot kvinnor, stärker denna teoretiska utgångspunkten studiens relevans.

Den feministiska teoribildningen kan med fördel appliceras på hur svenska domstolar och svensk media porträtterar kvinnliga sexualbrottsoffer av flera anledningar. Inledningsvis utgör sexuella brott som begås av män mot kvinnor ett konkret exempel på hur det personliga även är politiskt. En handling mellan två individer som tar plats i den privata sfären har enligt den feministiska teoribildningen offentlig betydelse, således har även det rättsliga och mediala efterspelet av den privata händelsen politisk relevans. Vidare är det sexuella våldet som handling starkt sammankopplat med hur den radikal-feministiska teoribildningen anser att könsmaktsordningen samt den manliga samhällsnormen tar sig uttryck, således vilar undersökningen på radikalfeministiska grundantaganden. Slutligen är det rimligt att anta att både media och rättsväsendets porträttering, som är centrala i studien, är påverkade av redan förutfattade meningar angående innebörden av det som den feministiska teoribildningen menar är kvinnligt och manligt samt att dessa grundar sig i och fortlever genom en performativ process. Att dessa outtalade attribut även påverkar synen på kvinnlig och manlig

sexualitet, och således vad som anses vara ”normalt” kvinnligt beteende i en sexuell kontext blir i en situation där ett brott har begåtts rimligtvis centrala för hur kvinnliga offer porträtteras. Man kan därav anta att feministiska hypoteser angående hur kvinnliga attribut och erfarenheter underordnas vid sexuella våldsbrott, kan identifieras i materialet. På så sätt utgör teorin ett rimligt ramverk vid utvecklingen av studiens analys.

## 3.2 Operationalisering

Vid utformandet av operationalisering har betoning lagts vid de delar i den feministiska teoribildningen som för denna studie anses centrala. Studien avser undersöka hur den manliga normen som genomsyrar samhället och således även våra domstolar, tar sig uttryck vid porträtteringen av kvinnliga sexualbrottsoffer. För att detta skall bli identifierbart i materialet väljer jag att titta på hur manliga attribut och erfarenheter överordnas kvinnliga i sexuella kontexter. Fokus för operationaliseringen läggs på värderingen av attribut, då de attributen som tillskrivs offer och förövare får direkta konsekvenser för den rättsliga bedömningen samt hur domen senare kommenteras av media. Detta då ett mycket stort fokus i både den rättsliga bedömningen och den mediala bevakningen rör offret och förövarens trovärdighet. Att just trovärdigheten står i fokus är en konsekvens av det höga kravet på bevisbörd som råder vid sexualbrottsmål. Detta är i sig inte speciellt konstigt då brottet ofta medför en situation där ord står mot ord och vem som anses mest trovärdig blir således centralt för bedömningen (Salmi & Partners, 2018). Detta faktum blir dock problematiskt då samhället präglas av manliga normer och föreställningar om att manliga attribut och erfarenheter värderas högre, eftersom att det resulterar i att attributen som tillskrivs kvinnor i kontexten för sexuella våldsbrott konsekvent värderas som mindre trovärdiga. Således blir även begreppet *trovärdighet* centralt. De operationella definitionerna ifrån den feministiska teoribildningen kommer därav att utformas efter sin kontext och kommer att beröra vilka kvinnliga attribut som vid en sexuell handling leder till att offrets trovärdighet minskar. Materialet kommer att undersökas i ett försök att identifiera utsagor som berör hur rätten bemöter offret samt hur rätten bedömer offrets trovärdighet utifrån fyra aspekter.

- 1. Hur målsägande vid brottstillfället varit klädd**
- 2. Huruvida målsägande vid brottstillfället varit påverkad av berusningsmedel**
- 3. Huruvida målsägandes tidigare sexuella förbindelser är av betydelse**

#### **4. Hur målsägandes beteende och inställning innan, under och efter brottstillfället beskrivs**

Dessa aspekter har valts då de kan tolkas som attribut som kvinnor enligt samhället vid en *frivillig* sexuell handling tillskrivs. Om dessa förekommer i en kontext där sexuellt tvång begåtts kan det resultera i att trovärdigheten för offret minskar. Aspekterna har vidare valts för att de representerar attribut som tillskrivits betydelse för den kvinnliga sexualiteten. Kvinnor som är utmanande klädda, har haft många sexuella relationer tidigare, har varit märkbart påverkade av något berusningsmedel eller inte betett sig som ett offer för sexualbrott ”bör” blir enligt den allmänna synen inte trovärdiga offer. Detta på grund av att rådande normer indikerar på att handlingen varit frivillig. Denna bedömning är baserad på vilka aspekter som enligt mig ger uttryck för en den manliga normen som präglar domstolarna och som tas i beaktning vid den rättsliga och mediala granskningen av ett sexuellt brott. Aspekterna är baserade på de resultat som funnits i tidigare forskning. Detta då samtliga attribut utgör delar i den etablerad samhällssynen angående en kvinnas sexualitet och antaganden om hur ett ”riktigt” sexualbrottsoffer inte betar sig.

## 4 Metod

Forskningsstrategin som ligger till grund för denna undersökning är en fallstudie av textanalytisk karaktär. Fallstudien kännetecknas av en mer djupgående och detaljerad undersökning av ett särskilt fenomen, och används till fördel då fenomenet är tätt sammankopplat till sin kontext. Syftet kan som i denna studie vara, att illustrera och stärka en teoretisk ståndpunkt (Calhoun, 2002). I detta fall passar denna metod bra då syftet är att belysa hur de manliga normerna som existerar i samhället och således inom rättsväsendet, tar sig uttryck i sexualbrottskontexten. I denna uppsats har tre fall valts för analys, vilket gör att fallstudien kan kallas för en jämförande studie. Anledningen till att den renodlade fallstudien valts bort är på grund av ambitionen att kunna identifiera ett mönster kring hur kvinnliga sexualbrott porträtteras i dessa fall, vilket inte är möjligt vid endast en analysenhet (Esaiasson, 2018:109).

För att analysera fallen kommer en typ av kvalitativ textanalys att användas då materialet som ligger till grund för studien uteslutande är i textform. Denna strategi anses vara bäst lämpad för studien då metoden framförallt syftar till att belysa och tolka hur idéer och meningar i materialet framställs i förhållande till sin kontext. Metodologin framhåller även att den underliggande meningen i en text sällan är individuell, utan snarare kan kopplas till en intersubjektiv process. Med det menas att meningen skapas i interaktioner mellan individer och aktörer och kan således antas vara starkt präglad av omvärlden. Denna typ av metod är vanlig vid studerandet av hur normer fortlever och förändras (Esaiasson, 2017:211f). Då denna studie syftar till att undersöka hur samhällets attityder om den kvinnliga sexualiteten påverkar hur sexualbrottsoffer porträtteras, spelar både de normer som präglar attityderna och den intersubjektiva processen där dessa skapas en central roll för analysen. En vidare viktig del är att tolka hur dessa normer tar sig uttryck i materialet. I denna studie kommer därför en kvalitativ innehållsanalys att användas, vars främsta syfte är att göra en mer genomgripande tolkning av innehållet i en text. Denna typ av strategi har inga tydligt uppsatta riktlinjer för hur analysen skall genomföras, (Bergström & Boréus, 2000:44f), då det är viktigt att studiens design utformas så att den är kompatibel med det övergripande forskningssyftet. Därav har egna regler för utformningen av analysen satts upp under 3.1 Operationalisering. Det finns

dock en rad olika vedertagna kvalitativa textanalytiska tillvägagångssätt som valts bort. En av dessa är den kvantitativa innehållsanalysen som med fördel används då en kvantifiering av innehållet i en text kan säga oss något. Metoden lägger vikt vid mätningen av förekomster i en text utifrån ett specifikt forskningssyfte, exempelvis metaforer eller specifika ord. I denna typ av strategi är inte tolkningsmomentet centralt, även om det tillkommer i viss mån (Ibid:44f). Då undersökningen syftar till att undersöka hur kvinnliga sexualbrottsoffer beskrivs och porträtteras, blir tolkningsmomentet viktigt vilket gör att den kvantitativa innehållsanalysen inte anses lämplig. En annan textanalytisk strategi som för denna studie varit möjlig att genomföra är en så kallad argumentationsanalys. Detta tillvägagångssätt syftar i bred mening till att undersöka hur argumentationen kring en (ofta politisk) ståndpunkt är uppbyggd. I denna metod är tolkningsmomentet även centralt (Ibid:90f). Tillvägagångssättet anses likväl inte heller kunna besvara uppsatsens frågeställning då det primära syftet inte är att tolka hur media och rättsväsendet argumenterar för det rättsliga beslutet i de olika fallen, utan snarare hur de kvinnliga offren i materialet framställs.

## 4.1 Fallen

För undersökningen har tre specifika fall av våldtäktsmål valts. Dessa fall har valts med motivering ur ett antal aspekter. För det första föreföll händelsen för den specifika våldtäkten i samtliga fall efter millennieskiftet, vilket innebär att de hamnar inom ramen för uppsatsens avgränsning. Tidsaspekten har även betydelse då undersökningen har ambition att nå klarhet i huruvida den förlegade synen på kvinnliga sexualbrottsoffer som presenteras under 2.2 Tidigare forskning fortfarande existerar i samhället, därav har enbart fall som ligger relativt nära i tiden valts. Den andra urvalsaspekten är fixerad vid de olika våldtäktsmålen karaktär och mediala efterspel. Samtliga fall har under och efter den rättsliga processen fått stor medial uppmärksamhet, både på grund av brottens grova karaktär men också på grund av hur rättsväsendet bedömt fallen. Val av fall har följaktligen skett efter ett strategiskt urval, då fall som inte faller inom ramen för uppsatsens ämne valts bort. Med det menas att sexualbrottsmål som inte uppmärksammats av media för hur offret porträtterats och utlöst åsikter hos allmänheten, utesluts i urvalet då dessa inte ansetts relevanta för undersökningen. Detta då syftet i viss mån är att identifiera ett mönster och således kunna dra en slutsats om andra fall av samma karaktär (Esaiasson et al, 2007:175).

## 5 Material

Materialet som ligger till grund för analysen utgörs dels av dombeslut ifrån tre olika tingsrätter samt mediala artiklar. Den första delen av materialet som utgörs av domarna i de tre valda våldtäktmålen, är officiella handlingar som begärts av respektive tingsrätt där domen fallit och är således att betraktas som primärmaterial (Esaiasson et al, 2007:324). Den första domen rörande den i media kallade Stureplansvåldtäkten föll den 4 maj 2007 i Stockholms tingsrätt med mål nummer B 7409–07. Den andra domen rörande den av media kallade flaskvåldtäkten i Umeå, föll den 14 maj 2013 i Umeå tingsrätt med mål nummer B 516–13. Den tredje domen rörande Fittjafallet, föll den 19 december 2017 i Södertörns tingsrätt med mål nummer B 8127–17. I analysen har vidare fokus för dombesluten lagts på avsnitten som berör domskälen, där citat som är av relevans presenterats i ordningen för vilka de i domen presenterats. Berörda har avidentifierats i citaten.

De mediala artiklarna är även att betrakta som förstahandskällor då relevansen för analysen ligger i hur de kommenterat domarna. Samtliga artiklar berör domarna i de tre fallen och är daterade mellan datumet för dombeslutet till fyra månader efter beslutet. För varje fall har 3 artiklar valts, det totala mediala materialet utgörs alltså av 9 tidningsartiklar. Artiklarna är publicerade i olika tidningar i syfte att studera den lokala pressen för respektive fall. För rapporteringen av Stureplansfallet och Fittjafallet som båda ägde rum i Stockholm har således artiklar ifrån Aftonbladet som är oberoende socialdemokratisk (Aftonbladet, 2019), Dagens Nyheter som är oberoende liberal (Dagens Nyheter, 2019) och Svenska Dagbladet som är obunden moderat (Svenska dagbladet, 2019) valts ut, då dessa tidningar trots att de är rikstäckande är att betrakta som bland de största tidningarna i Stockholm. För våldtäkten i Umeå har artiklar ifrån Västerbottens-kuriren som är oberoende liberal (Västerbottens-kuriren, 2019) samt Västerbottens folkblad som är obunden socialdemokratisk valts (Folkbladet, 2019), då dessa tidningar är störst i Norrlandsregionen. Tidningarna har också valts för att de är bundna till olika politiska ideologier, på en höger-vänsterskala. Detta har gjorts i ambition att bredda analysens politiska spektrum på den mediala aspekten. Vidare har enbart artiklar valts där tidningens åsikt rörande domen framgått, då undersökningen syftar till att studera hur tidningarna ställer sig till de olika dombesluten i respektive fall. Detta



resulterar i att källorna blir tendentiösa, men då åsikten bakom presentationen av hur offren har behandlats och porträtterats i sig är intressant, är en viss tendens i materialet nödvändig. De flesta av artiklarna är tagna ifrån tidningens ledarsida, och är således skrivna i syfte att representera tidningens ståndpunkt i frågan. Artiklarna kommer i analysen att refereras till även med namn på tidningen där artikeln är publicerad, för att förtydliga för läsaren.

Samtligt material är citerat och har inte bearbetats. Materialet presenteras vidare i analysen fallspecifikt i kronologisk ordning. Med detta menas att domen för det äldsta fallet presenteras inledningsvis följt av de artiklar som berör den och så vidare.

## 6 Analys

Analysen inleds med att en bakgrundsbeskrivning av samtliga fall ges, i syfte att skapa förståelse för sammanhanget för domarna och hur de kommenteras av media för läsaren. Därefter kommenteras citat ur domarna och artiklarna som har relevans för analysen löpande.

### 6.1 Stureplansfallet

Under 2007 väcker det så kallade Stureplansfallet många rubriker och målet klassas vid denna tidpunkt som ett av Sveriges mest uppmärksammade våldtäktsmål (Holmin, 2013). Händelseförloppet startar en kväll i Mars 2007, då en 19-årig kvinna möter upp två till henne bekanta män på en restaurang. De båda männen var vid tidpunkten kända personer inom Stockholms nattliv. Kvinnan har tidigare haft sex med männen enskilt samt gemensamt. Hon beger sig den här kvällen till en lägenhet på Östermalm tillsammans med de båda där en sexuell akt inleds. Akten urartar snabbt och männen blir våldsamma. Kvinnan säger då ifrån samt gör motstånd genom att skrika och sparka, men männen slutar inte. När kvinnan lämnar lägenheten kraftigt berusad ringer hon polisen och gör en våldtäktsanmälan. Då kvinnan sedan förs till sjukhus dokumenteras 46 skador åsamkade av våldtäkten. De båda männen som i media kom att kallas för ”Stureplansprofilerna” grips och häktas dagen därpå. Båda nekar till brott och hävdar enigt att skadorna på kvinnans kropp beror på att sexet varit hårdhänt och att samtliga parter ska ha deltagit i frivilligt. Dessutom pekar de på att de tidigare haft sexuelltumgänge med kvinnan (UR, 2013:25:29). Efter domen följer en enorm medial debatt som skakar om Sverige både rättsligt och politiskt, där den centrala diskussionen rör huruvida ett nej verkligen är ett nej samt hur stor vikt det är rimligt att fästa vid sexualbrottsoffers tidigare sexuella erfarenheter (Frenker, 2013). När fallet sedan tas till rättegång har debatten kring målet blivit så hätsk att säkerhetspådraget utanför domstolen är det största i Sverige sedan rättegången mot Anna Lindhs mördare (UR, 2013:1:04).

### 6.1.1 Domskälen

Den 4e maj 2007 frikänner Stockholms tingsrätt de båda männen åtalade för våldtäkt, då tingsrätten anser att det ej går att bevisa uppsåt för brottet.

Också vad som framkommit om hennes uppriva tillstånd när hon lämnade lägenheten ligger väl i linje med att hon tvingats till sexuella handling (Stockholms Tingsrätt, dom 2007-05-04 mål nr B 7409-07:13f)

I citatet kommenteras målsägandes beteende där tingsrätten framhåller att offrets uppriva tillstånd resulterar i att hennes berättelser blir mer trovärdiga. Detta i sig går att koppla till aspekten rörande offrets beteende, där värde läggs i hur offret betett sig efter brottstillfället. I det här fallet bidrar hennes uppriva tillstånd till att hennes karaktär anses mer trovärdig, vilket i sig indikerar på att tingsrätten utgår ifrån att offer för sexualbrott bör befinna sig i ett upprivet tillstånd efter brottstillfället.

I målet har framkommit en rad speciella omständigheter som bör beaktas vid bedömningen av åtalet. En sådan omständighet är att målsägande vid tiden för det påstådda brottet i lägenheten var mycket kraftigt påverkad av alkohol. Utredningen visar också att [REDACTED] och [REDACTED] var påverkade av alkohol men någon säker utredning om deras påverkansgrad finns inte. Tingsrätten anser det emellertid att det blivit klarlagt att ingen av dem varit så kraftigt påverkad av alkohol som målsägande. Av utredningen framgår att målsägande [...] flera timmar efter händelsen i lägenheten, hade 1,49 promille enligt ett alkoholutandningsprov. Denna promillehalt måste betecknas som anmärkningsvärt hög.

Tingsrätten anser att det förhållandet att målsägande var mycket kraftigt påverkad av alkohol ger anledning att bedöma hennes uppgifter med viss försiktighet (Stockholms Tingsrätt, dom 2007-05-04 mål nr B 7409-07:15f).

Dessa citat belyser på ett tydligt sätt hur målsägandes karaktär påverkas negativt på grund av att hon varit påverkad av alkohol, vilket resulterar i att hennes trovärdighet minskar. Något som är särskilt intressant här är att tingsrätten klarlägger att de misstänkta männen även de varit påverkade av alkohol, men detta påverkar inte deras trovärdighet negativt. Detta tolkas som att acceptans för männens alkoholtillstånd finns utan att det leder till ett ifrågasättande av deras erfarenheter medans det kvinnliga offrets alkoholtillstånd resulterar i att hennes erfarenheter ifrågasätts.

En ytterligare omständighet som det inte går att bortse ifrån är att parterna tidigare haft sex med varandra med vålds- och förnedringsinslag. [REDACTED] och [REDACTED] har lämnat berättelser av innebörd att det i lägenheten förekom sedvanlig sexuell aktivitet med våldsinslag. [...] Vad som framkommit medför emellertid utredningssvårigheter eftersom att det är tänkbart att våld vid det aktuella tillfället kan ha använts som led i den

sexuella samvaron och inte för att tvinga målsägande till samlag eller andra sexuella handlingar (Stockholms Tingsrätt, dom 2007-05-04 mål nr B 7409-07:17f).

Ovan identifieras aspekten rörande betydelsen av offrets tidigare sexuella erfarenheter. Att målsägande vid tidigare tillfälle deltagit i sexuell samvaro med de misstänkta männen har enligt tingsrätten relevans för händelseförloppet vid brottstillfället. Målsägandes historia förlorar trovärdighet på grund utav att hon tidigare haft sex med männen med våldsinslag. Enligt tingsrätten indikerar detta faktum på att det är möjligt att männen har uppfattat det som att hon trots ett ökat inslag av våld, deltog frivilligt. Logiken i detta resonemang blir att kvinnans version av händelseförloppet hade ansetts mer trovärdig om hon inte haft sexuell samvaro med männen tidigare.

Slutligen bör också nämnas att det framkommit att målsäganden sett upp till [REDACTED] och [REDACTED] [REDACTED] med anledning bl.a. av den ställning de haft i kretsar som festar vid Stureplan, att målsäganden i vart fall inledningsvis haft känslor för [REDACTED] och [REDACTED] samt att målsäganden genom den sexuella relationen med de tilltalade kommit in i nämnda kretsar. Utredningen får anses ge vid handen att målsägandens sociala ställning i någon mån varit beroende av hennes relation till [REDACTED] och [REDACTED] [REDACTED] och att det kan förhålla sig så att målsäganden varit angelägen att hallå sig väl med de tilltalade (Stockholms Tingsrätt, dom 2007-05-04 mål nr B 7409-07:18).

I detta avslutade citat belyser tingsrättens offrets inställning till de båda misstänkta som ett argument för att den sexuella samvaron har skett frivilligt. Tingsrätten verkar här mena att på grund utav att målsägande kan ha gått med på en sexuell handling för att undvika att bli utesluten ifrån nämnda kretsar. Att detta faktum också ger utrymme för en möjlig tolkning där de misstänkta männen utnyttjar en maktsituation nämns inte. Återigen ses den tänka situationen ifrån männens perspektiv, där kvinnans inställning och känslor för männen ligger henne till last.

### 6.1.2 Medial bevakning

I det mediala materialet återfinns skilda inställningar till domen, som nedan kommer att presenteras löpande i syfte att ge en övergripande bild av hur det medierna ställde sig till domen.

Själv tillbringade jag nationaldagen [...] på en manifestation mot våldtäkt och kvinnors rättsosäkerhet. Det kändes skönt att använda nationaldagen till att protestera mot ett samhällsproblem

[...] Hon hade 46 dokumenterade skador på kroppen men mannen frikändes ändå från våldtäkt (Svärdkrona, 2007, Aftonbladet).

Citatet ger intryck av att signalera att den friande domen var en felbedömning av domstolen, då tingsrätten friade männen med argument att de inte kunde veta att hon inte ville trots att hon hade en stor mängd dokumenterade skador på kroppen. Läsaren ges uppfattningen att felbedömningen i sig, är ett uttryck för ett samhällsproblem som berör kvinnors rättsosäkerhet. Vidare i artikeln argumenteras det för att domen skapar en syn på den manliga sexualiteten som ostoppar, samt en uppfattning som leder till antaganden om att män i sexuella situationer tappar förmåga att resonera logiskt.

Thomas Bodström, [...], talade om vikten av kloka målsägandebiträden i våldtäktsmål. Som säger ifrån mot rättsvidriga frågor om tjejen klädsel och tidigare sexliv (Svärdkrona, 2007, Aftonbladet).

Citatet tydliggör att artikeln tar avstånd ifrån aspekter som rör offrets karaktär som rättsunderlag, då detta presenteras som vidrigt. På andra sidan av den mediala debatten argumenteras det för vikten av de rättsliga principerna.

Utredningen visar att kvinnan till en början gav sitt samtycke, att hon vid tidigare tillfällen haft sex med männen där det förekom vålds- och förnedringsinslag. [...] Därmed kan det inte heller anses ställt utom allt rimligt tvivel att de båda männen har haft erforderligt uppsåt (Dagens Nyheter, 2007).

Den underliggande meningen i citatet tolkas som ett försvar av både domen i sig samt kritiken riktad mot den faktiska relevansen för kvinnans tidigare sexuella relation med männen som rättsunderlag, med hänvisning till de rättsliga principer som råder i det svenska rättssystemet. Vidare nämns att det finns mycket att förbättra gällande bemötandet för dem som utsätts för sexuella övergrepp. Denna aspekt ställs subtilt mot att bevara samhället rättssäkert, där den andra aspekten genomgående enligt artikeln bör prioriteras högre.

Ett rättssäkert samhälle identifieras som det starkaste försvaret för domen av medierna som inte ställer sig negativa till den.

När varje friande våldtäktsdom leder till hetsstämningar i medierna får vi inte bara en debatt som är mindre konstruktiv än den skulle kunna vara. Risker är att allt färre domare och nämndemän vågar göra

som Cecilia Beckroth och kommunicera till allmänheten hur rätten har resonerat (Nueding, 2008, Svenska Dagbladet).

Här avfärdas helt kritiken mot domen genom att hävda den i sig kan skada rättssystemet. Vidare tar artikeln avstånd ifrån att domen på något sätt skulle vara ett resultat av en förelagd kvinnosyn, och således baseras på förutfattade meningar om hur kvinnliga sexualbrottsoffer bör bete sig. Att detta florerar i medierna beror enligt artikeln på att journalister vet att detta säljer, artikeln avfärdar på det sättet kvinnors rättsosäkerhet som påhitt.

På ena sidan av debatten hävdar media att domen är felaktig och utgör ett exempel på en förlegad syn på sexualitet. Försvaret av domen hänvisar till de rättsliga principerna som råder i samhället samt hur den omfattande kritiken kan skada det svenska rättssamhällets transparens.

## 6.2 Flaskvåldtäkten i Umeå

Hösten 2012 väcker ännu ett våldtäktsmål omfattande debatt i Sverige. Denna gång rör det en våldtäkt i Umeå, som i media får namnet flaskvåldtäkten eftersom att en av männen som misstänks för brottet fört in en flaska i den unga kvinnans underliv vid tillfället (Tagesson, 2013). Det är i oktober 2012 som en kvinna i yngre tonåren befann sig på en lägenhetsfest i Umeå. På festen befinner sig även en 18-årig man som kvinnan är ytligt bekant med sedan tidigare. På festen befinner sig även två andra män som är vänner till mannen. Kvinnan och mannen som hon är bekant med hamnar inne i ett av lägenhetens rum och inleder en sexuell akt. Efter ett tag kommer en av mannens vänner in och försöker då få kvinnan att utföra oralsex på honom. Den tredje mannen kommer sedan in och filmar händelsen, något som kvinnan får honom att sluta med. Därefter går den första mannen och hämtar en tom vinflaska. Efter detta ska männen enligt kvinnan, hållit ner henne på rygg och trots att hon försökt stänga igen sina ben, hjälpts åt att föra in flaskan i henne. Detta gjordes upprepade gånger och slutade då en av männen uppmärksammade att kvinnan börjat blöda. Därefter uppmanar männen kvinnan att inte göra en polisanmälan, vilket hon ändå gör morgonen därpå (Ibid). Fallet väckte stor uppmärksamhet hos allmänheten på grund av dess karaktär, och blev upphov till kampanjen FATTA! som grundades som en reaktion på vad organisationen kallade för ett icke fungerade rättsväsende. (Granström et al, 2015:17). Kampanjen bidrog

således till att debatten kring våldtäkten tilltog och att Umeå tingsrätt fick motta stark kritik på grund av sin rättsliga bedömning.

### 6.2.1 Domskälen

Den 14e Maj 2013 frikänns tre män som står åtalade för våldtäkt, medhjälp till våldtäkt, sexuellt ofredande och ofredande, anledningen är återigen att det inte går att bevisa att männen haft uppsåt för sina respektive gärningar.

Målsägande har för sin del framstått som trovärdig då hon lämnat sin berättelse vid huvudförhandlingen. Hon har gett uttryck för känslor och hennes berättelse har varit tämligen detaljerad och den har inte framstått som ologisk, motsägelsefull eller överdriven på något sätt (Umeå Tingsrätt, dom 2013-05-14 mål nr B 516-13:10f).

Citatet framhåller att faktumet att hon gett uttryck för känslor höjer tilltron till hennes berättelse. Hennes agerande efter brottstillfället blir således relevant för den rättsliga bedömningen, då denna utsagan ger sken av att om offret inte gett uttryck för känslor hade hon ansetts mindre trovärdig.

En rimlig bedömning av det nu berörda skeendet, [...] är, enligt tingsrätten mening, att ■ – visserligen efter att haft sexuell samvaro med såväl ■ som ■ – inte önskade att den aktuella flaskan skulle komma till användning på det sätt som skett och att såväl ■ som ■ förstått det” (Umeå Tingsrätt, dom 2013-05-14 mål nr B 516-13:12)

Detta citaten tydliggör att vikt i den rättsliga bedömningen lagts vid att målsägande tidigare under kvällen haft sex med två av de tilltalade. Tingsrätten finner det rimligt att målsägande inte ville ha en flaska införd i sitt underliv, men det nämns här att hon visserligen haft sexuell samvaro med två av de tilltalade. Resonemanget ger sken av att den sexuella samvaron som föregått händelsen med flaskan leder till att målsägande mer troligen frivilligt fått flaskan införd i sig än om händelsen inte föregåtts utav att hon haft sexuell samvaro med två av männen. Hennes tidigare sexuella erfarenheter värderas alltså på ett sätt som gör henne till ett mindre troligt offer.

Utredningen ger också utrymme för en annan – måhända mindre rimlig – bedömning av vad som visats ha inträffat, nämligen att det gått till på det sättet som ■ berättat om, men att ■ och ■ likväl inte förstått att ■ inte samtyckt till denna aktivitet. En sådan bedömning skulle då grundas på att ■, efter den inledande sexuella samvaron, visserligen hållit samman sina ben före det att flaskan fördes in i hennes underliv, men att det inte med nödvändighet av de tilltalade måste ha uppfattats som ett uttryck för bristande samtycke från hennes

sida, utan möjligen som ett tecken på blygsel eller inledande tvekan (Umeå Tingsrätt, dom 2013-05-14 mål nr B 516-13:13).

Här tas målsägandes beteende under brottstillfället upp som grund för den rättsliga bedömningen och tingsrätten menar att ihophållandet av hennes ben kan ha tolkats som blygsel av de tilltalade. De tilltalades uppfattningar står återigen i fokus. Vidare kan en koppling göras mellan antaganden om att kvinnor i sexuella situationer ska bete sig passivt då blygsel och tveksamhet sammankopplas med den kvinnliga sexualiteten. Detta resulterar i att beteendet ifrån offret anses vara normalt givet kontexten, och blygsel och tveksamhet ses såldes som ett tecken på sexuellt samspel ifrån kvinnans sida.

Personer som är invecklade i sexuella aktiviteter med varandra gör ju naturligt saker med varandras kroppar på ett spontant sätt utan att fråga om den som berörs av det samtycker eller inte. Därtill kommer att ■ under händelseförloppet inte heller givit något verbalt uttryck för bristande samtycke (Umeå Tingsrätt, dom 2013-05-14 mål nr B 516-13:13).

I detta citat fortsätter målsägandes beteende under brottstillfället att stå i fokus. Att hon inte verbalt uttryckt bristande samtycke gör henne mindre trovärdig. Det kan vidare anses anmärkningsvärt att tingsrätten här väljer att se införandet av en glasflaska i underlivet som en naturlig sak att göra med varandras kroppar vid sexuell samvaro mellan ungdomar, samt att denna argumentationen förstärks av hur målsägandes beteende förefallit sig. Resonemanget leder till att införandet av flaskan normaliseras på grund utav att målsägande inte tillräckligt tydligt sagt nej. Detta är även ett tydligt exempel på hur ansvaret för gärningen indirekt läggs på kvinnan, då hon inte verbalt uttryckt bristande samtycke får hon själv ansvara för att männen inte förstod att hon inte ville.

## 6.2.2 Medial bevakning

Den juridiska bedömningen spelar in i samma trötta förställningar om sexualitet, könsroller och vad en våldtäkt är (Granberg, 2013, Folkbladet)

Även här menar kritikerna att domen i sig inte bara är felaktig, den är även ett exempel på ett större problem rörande den förlegade synen på sexualitet som domen representerar. Att kvinnans ihophållande av benen kunde tolkas som ett tecken på blygsel används för att exemplifiera detta. Argumentationen fortsätter genom att ta upp aspekter rörande berusning,



målsägandes beteende och tidigare sexuella erfarenheter för att påvisa att domen i sig är ett fall av en förlegad syn på sexualitet och våldtäkt som brott. Aspekten rörande synen på sexualitet tas även upp i andra artiklar som ställer sig negativa till domen.

Domstolen säger att hennes agerande kan ha uppfattats som ”ett tecken på blygsel eller inledande tvekan”. Ja men, hur då? [...] Har det att göra med bilden av den manliga sexualiteten som en djurisk kraft som inte kan stoppas när den väl har väckts? (Hjalmarsson, 2013, Västerbottens-kuriren).

Även i denna artikel exemplifieras den problematiska synen på sexualitet av hur domstolen hävdade att man kunde tolka kvinnans ihop hållande av benen som blygsel. Denna artikel kritiserar domen ifrån ett perspektiv som berör den manliga sexualiteten som ostoppbar, och hävdar att detta leder till att ansvaret för handlingen förskjuts från männen till offret. Det underliggande budskapet tolkas vara att män i och med domar som denna dumförklaras. En vidare diskussion förs sedan om hur samhället och språket skapar en bild av den manliga sexualiteten som dominerande, vilket bidrar till att den sexuella ömsesidigheten mellan män och kvinnor sätts ur spel.

Den kritiska sidan av den mediala bevakningen i detta fall är även överens om att detta är ett problem som inte enbart berör de inblandade individerna, utan snarare kan kopplas till en samhällslig nivå.

Inte förrän vi ser strukturerna, lyfter frågan om makt och belyser att sexuellt våld sällan sker inom ramen för de våldtäktsföreställningar som verkar råda socialt och juridiskt, kan en riktig debatt för förändring ske.” (Granberg, 2013, Folkbladet)

Domen befästs även här som ett problem ur ett samhällsligt perspektiv, där förändring måste ske. Vidare befäster citatet att synen som kritiserats finns både juridiskt och socialt, där frågor om makt, strukturer och snäva syner på våldtäkt som brott blir väsentliga delar för att problemet ska lösas. På andra sidan av den mediala debatten framhålls de rättsliga principerna som det svenska rättssystemet vilar på igen.

Till dem som tvärsäkert uttalar sig och säger Vinflaska i underlivet: alltid våldtäkt, alltid fängelse vill jag ställa två frågor.

Är Ska vara ställt utom rimligt tvivel en bra princip i en rättsprocess?

Är Hellre fria än fälla en bra princip?

Man kan bara hoppas att så många som möjligt svarar ja på dessa frågor (Stenlund, 2013, Folkbladet).

Vidare i artikeln läggs existensen av det förlegade synsättet på kvinnans sexualitet som påverkade den rättsliga bedömningen på de rättsliga principer som råder i det svenska rättssystemet. Artikeln förhåller sig minder kritisk till domen än de tidigare nämnda och är i sin helhet försiktig med att ställa sig varken för eller mot dombeslutet. Den underliggande meningen tolkas som att givet de rättsliga principer vi har i det svenska rättssystemet, är domen visserligen sorglig, men rimlig. Den underliggande kritiken riktas alltså snarare mot de rättsliga principerna som råder, än mot att den specifika domen grundade sig i en förlegad syn på den kvinnliga sexualiteten.

I detta fallet är det svårare att identifiera en kritisk sida och en försvarande sida, då ingen av de artiklar som studerades är helt enig med hur domen förhåller sig. Det går dock likt i föregående fall att se att rättsväsendets förlegade syn ställs mot rättsliga principer.

### 6.3 Fittjafallet

Fittja fallet är ännu ett exempel på ett våldtäktsmål som väcker debatt i medierna. Brottsfallet ägde rum den 14 augusti 2016 då en kvinna i trettioårsåldern tillsammans med en vän begav sig till Fittja Centrum för att köpa narkotika. Kvinnan kom där i kontakt med en man som tog med henne till ett bostadshus i området, där flera män stod och väntade i porten. Därefter ska kvinnan ha misshandlats och våldtagits av flera män. Kvinnan åkte därefter in till Sergels torg och uppsökte polis, varpå hon sedan fördes till Södersjukhuset där en läkare dokumenterade flertalet skador. Det tar till juni nästkommande år (2017) innan fyra män grips misstänka för våldtäkt medan tio män delges misstanke om inblandning i våldtäkten (Åkerblom, 2018 & Thunberg, 2017). Det framkommer under utredningen att polisen på grund av resursbrist undersökt fel trappuppgång och en ny brottsundersökning genomförs. Sperma ifrån de tre männen som åtalades för grov våldtäkt säkras också, men det dröjer månader innan proverna skickas iväg vilket leder till att gripandet fördröjs. En konfrontation genomfördes även där kvinnan fick se bilder för att därefter peka ut de misstänka personerna. Detta moment gjordes på ett felaktigt sätt och dokumenterades inte tillräckligt, varpå domstolen ansåg det ej tillförlitligt. Väl i rätten hävdar männen att kvinnan erbjudit sex som betalning för drogerna. Fallet väcker en omfattande debatt i medierna, och stark kritik riktas mot den polisiära hanteringen av brottet samt mot attityden som det kvinnliga offret fick utså

under rättegången som sammanföll med me-too rörelsen (Ström, 2017 & Henricsson, 2017). Den centrala kritiken riktades mot att offret inte fick ett rättvist bemötande på grund av att hon var narkoman och således inte var ett så kallat ”perfekt” brottsoffer med anledning av sin livsstil (Thunberg, 2017).

### 6.3.1 Domskälen

I målet har betydelsen av målsägandens missbruksbakgrund i förening med de substanser hon hade i kroppen vid provtagning lyfts fram (Södertörn Tingsrätt, dom 2017-12-19 mål nr B 8127-17:17).

I ett av de inledande citaten ur domskälen klarlägger tingsrätten att de substanser som fanns i kroppen samt hennes missbrukarbakgrund i övrigt har varit av betydelse för målet. Här lyfts alltså inte bara aspekten rörande berusningen vid själva tillfället. Utan offrets missbrukarbakgrund det vill säga målsägandes beteende innan brottstillfället som något som gör henne mindre trovärdig.

I detta mål består den huvudsakliga bevisningen av målsägandens uppgifter. Värderingen av hennes uppgifter måste ske med stor försiktighet, bl.a. på grund av den tid som har gått sedan händelsen och med hänsyn till de preparat som hon hade i kroppen. [...] Till detta ska läggas att hennes rädsla för att inte bli trodd kan ha bidragit till vissa av de uppgifter som hon har lämnat, möjligen för att få sina uppgifter i övrigt att framstå som mer tillförlitliga (Södertörn Tingsrätt, dom 2017-12-19 mål nr B 8127-17:41f).

I detta citat påvisas hur trovärdigheten i målsägandes berättelse sjunker beroende av hennes karaktär. För det första utgör faktumet att kvinnan hade substanser i kroppen vid brottstillfället ett problem och för det andra har hennes rädsla att inte bli trodd ökat chansen för att hon försökt få sina uppgifter att framstå som mer tillförlitliga, vilket även det sänker hennes trovärdighet. Detta utvecklas vidare i nästkommande citat.

Det är också rimligt att tro att de substanser hon hade i sig påverkat henne i någon mån. Det hade mot den bakgrunden varit konstigt om alla detaljer fastnat i hennes minne och hon kunnat ange en tydlig och exakt ordningsföljd för alla skeenden. Det kan också vara så att hon omedvetet har fyllt ut fragmentariska minnesbilder och på så sätt, för sig själv, fått ihop ett begripligt händelseförlopp, som hon själv är övertygad om. [...] Det kan alltså finnas naturliga och begripliga förklaringar till bristerna i målsägandens berättelse. Sådana förklaringar kan vara hänförliga till målsäganden som person eller till den händelse hon berättar om. Oavsett sådana förklaringar blir ändå utsagans bevisvärde svagare (Södertörn Tingsrätt, dom 2017-12-19 mål nr B 8127-17:43).

Här fortsätter tingsrätten att fokusera på att målsägande vid händelsen varit påverkad av substanser, och drar sedan slutsatser utifrån hur dessa substanser kan ha påverkat hennes berättelse utan att underbygga detta. Det kommenteras sedan att bevisvärdet av berättelsen blir svagare på grund utav faktorer som delvis kan kopplas till målsägande som person. Det läggs sammantaget en värdering i att målsägande hade narkotikaklassade substanser i blodet vid brottstillfället, då detta kopplas ihop med hennes person framstår hennes karaktär som mindre trovärdig.

Liknande citat återkommer i dombeslutet. Att domstolen också inledningsvis lägger en värdering i målsägandes bakgrund är speciellt intressant då de tilltalade människors bakgrund eller berusningstillstånd enbart kommenteras kort. Att berusningstillstånden inte kommenteras beror troligtvis på att inga bevis att styrka detta med finns, men det kan ändå anses remarkabelt att kvinnans bakgrund och tillstånd utgör en central del för den rättsliga bedömningen medans de tilltalades inte har ens nämnvärd relevans.

### 6.3.2 Medial bevakning

Mycket av den mediala kritiken riktas i detta fall mot polisens hantering i målet, där den bristande utredningen återkommande nämns i samtliga av artiklarna som valts för analys.

Polisens utredning har inte varit tillräckligt bra. Det har dröjts och fumlat [...] Kvinnan är knappast ett "perfekt brottsoffer", enligt hennes målsägarbiträde. Det ska inte påverka domen, men det har uppenbart påverkat rättegången (Persson, 2017, Aftonbladet).

Artikeln belyser hur offrets bakgrund har bedömts under rättegången, där skribenten verkar tycka att både utredningen och rättegången inte gått korrekt till. Den övergripande kritiken i artikel som helhet är dock snarare riktad mot den polisiära hanteringen, även om den underliggande meningen tolkas vara att artikeln också ställer sig tveksam till domen. Det lyfts vidare att om samhället ska börja ta sexuella brott på allvar måste dessa brott prioriteras högre. Här flyttas återigen problemet ifrån det specifika fallet till en samhällslig nivå.

För på grund av polisens undermåliga arbete har målet helt fått byggas på kvinnans uppgifter och vaga minnesbilder. [...] Våldtäktsfallet i Fittja är en rättsskandal. Inte för att männen frias utan för att det sker till följd av polisens inkompetens (Ledare, 2017, Dagens Nyheter).

Även denna artikel hävdar att den största kritiken bör riktas mot det polisiära arbetet men menar olikt föregående artikel att anledningen till att mycket av det rättsliga fokuset hamnade på kvinnans karaktär också det går att beskylla polisens utredning. Domen i sig framhålls som en konsekvens av en illa genomförd polisutredning. Även kvinnans bakgrund som rättsunderlag framhålls som en konsekvens av det. Artikelns som helt gör en poäng utav att kritiken bör om riktas ifrån domstolens hantering till polisen i sig, som bör beskyllas för den rättsliga skandalen. Vilket förstärker bilden av att tingsrätten gjort det bästa de kunnat, givet polisens utredning. Kritiken i artikeln är mer centrerad till detaljer i detta specifika fallet, dvs polisens utredning, än vad den syftar till att belysa ett samhällsligt mönster.

Det här är en tragedi med många bottnar. Polisens uttryckta maktlöshet att fullgöra sitt jobb. Domstolens uttryckta missnöje med att underlaget för beslutet inte är tillräckligt (vilket helt korrekt innebär att skuld inte ska fastställas). [...] Och jag undrar: hade något gjorts annorlunda längs vägen om kvinnan hade varit i en annan livssituation? En tanke som är svår att skjuta ifrån sig (Lifvendahl, 2017, Svenska Dagbladet).

Även denna artikel genomsyras av en kritik mot polisen, som likt ovanstående hävdar att det var polisens bristande arbete som ledde till en den friande domen. Fallet i sig framhålls som en djup tragedi där artikeln lyfter att kvinnans livssituation ledde till att hon behandlades med bristande respekt i olika delar av rättskedjan. Men kritiken riktas framförallt mot polisen. Den bristande polisiära utredningen skapade en situation där underlaget för kvinnans historia inte var tillräckligt för en fällande dom. Vidare framhåller artikeln hur såbara människor utan ”pondus” är i vårt rättssystem, vilket tolkas som att missbrukare är särskilt utsatta i det svenska rättssystemet. Detta förstärks då skribenten slutligen överväger möjligheten att det polisiära slarvandet kanske inte hade varit påtagligt på samma sätt om kvinnan befunnit sig i en annan livssituation. Här förflyttas också fokus ifrån det specifika fallet, till en mer generell kritik rörande människor som lever i utsatthets rättsosäkerhet.

Den mediala bevakningen är i detta fallet starkt centrerad till polisens arbete snarare än domen. Även om den bristande utredningen användas för att rättfärdiga såväl domen som att belysa hur nedprioriterat sexualbrott mot kvinnor är. Igen hänvisar kritikerna till att det underliggande problemet ligger på en högre nivå än detaljerna i just detta specifika fall. O andra sidan får polisen, på grund av bristerna i utredningen, stå ansvariga för den friande domen. Problemet skiftar ifrån den låga prioritet som brott mot kvinnor som begås av män får, till att polisen inte kunnat utföra sitt arbete korrekt.

## 6.4 Teoretiska reflektioner

Ovanstående analys kan kopplas till Judith Butlers teori rörande hur kön och sexualitet tar sig uttryck och skapas performativt, då domarna och artiklarna både vilar på och bidrar till repetitiva mönster som skapar sexualitet och kön. Således blir hur aspekterna framställs i materialet en konsekvens av handlingar och ord som i sig bidrar till att skapa synen på den kvinnliga sexualiteten.

När en kvinna som tidigare haft sexuell samvaro med en man anses mer trolig att frivilligt delta i en sexuell akt igen, reproduceras antaganden om hur kvinnor ”normalt” har sex. Dessa antaganden befästs i samhället då den kvinnliga sexualiteten performativt betingas med tron att en gång samtycke innebär fortsatt samtycke. Flera exempel på detta återfinns i analysen, där faktumet att offren tidigare haft sex med de tilltalade männen gav utrymme för att männen kunde ha tolkat detta som frivilligt sex. Dessa argument återfanns även i den mediala bevakningen som ställde sig bakom domen. Det går således att identifiera antaganden om den kvinnliga sexualiteten kopplad till tidigare sexuella erfarenheter i både domarna och medierna.

Liknande reproduktion uppstår då offrets beteende står i fokus, fast på ett mer komplext sätt. Här fästs vikt vid specifika beteenden som kan kopplas till samhällets antaganden om den kvinnliga sexualiteten. Det blir på flera ställen i analysen tydligt att dessa antaganden kan kopplas till en performativ aktivitet. Ett tydligt exempel är när Umeå Tingsrätt hävdar att ihophållandet av kvinnans ben ger utrymme för att de tilltalade kan ha tolkat detta som ett tecken på blygsel och inte på bristande samtycke. Resonemanget kan kopplas till en syn som sammankopplar den kvinnliga sexualiteten med passiva och underordnade handlingar, vilket gör att tolkningen av handlingen blir representativ för ett antagande om hur kvinnor betar sig i en sexuell kontext. Detta resulterar i att dessa beteenden i kontexten inte tolkas som bristande samtycke, trots att innebörden av avvärjande kroppsspråk i en sexuell kontext kan vara det. I den mediala kritiken problematiseras detta och belys som ett problem på samhällsnivå som kan kopplas till de radikalfeministiska antagandena om att den systematiska underordningen av kvinnliga attribut, i detta fall hur passivitet som beteende tillskrivs kvinnlig sexualitet, utgör en grundläggande struktur i samhället.

Aspekten rörande berusning i en sexuell kontext vilar även den på antaganden där berusning har en negativ påverkan på trovärdigheten hos det kvinnliga könet. Detta skapar en bild av kvinnans karaktär snarare än hennes sexualitet men märks likväl i sexualbrottskontexten då offrets trovärdighet är av hög relevans för bevisvärdet. Antagandet kan således ses som en konsekvens av performativt repetitiva mönster som förutsätter att berusning har en negativ påverkan på det kvinnliga offrets karaktär. När detta sedan benämns i domen och medial bevakning, spåds innebörden av kvinnlig berusning i brottskontexter där ord står mot ord som ej tillförlitlig, på. Denna koppling görs inte på de tilltalade överhuvudtaget trots att de också varit alkoholpåverkade. Detta beror dels på juridisk praxis vid sexuella brott, men kan också argumenteras vara ett uttryck för könsmaktsordningen där kvinnliga erfarenheter och attribut konsekvent underordnas männens.

Att kvinnors klädsel enbart kommenteras kort i den mediala bevakningen och inte överhuvudtaget i domarna kan tolkas som att antagandet förvisso kan grunda sig i samhällets antaganden rörande den kvinnliga sexualiteten, men att denna aspekten inte längre tillmäts betydelse för den rättsliga bedömningen. Troligtvis har aspekten buntats ihop med de ovanstående aspekterna som ligger till grund för samhällets syn på den kvinnliga sexualiteten för att styrka det övergripande argumentet där det nämns i media.

## 7 Slutsatser

Man kan enligt ovanstående analys identifiera tre antaganden rörande den kvinnliga sexualiteten som genomgående tas upp i domarna och materialet. För det första identifieras antagandet rörande tidigare sexuella erfarenheter som kan sammanfattas som att samtycke en gång innebär ett mer troligt samtycke igen. Vidare kan flera antaganden rörande kvinnligt beteende kopplas till hennes sexualitet, där passivitet och avvärjande kroppsspråk betingas med den kvinnliga sexualiteten vilket leder till att dessa beteenden inte är tillräckliga som kommunikation för bristande samtycke. Avslutningsvis identifieras ett antagande om berusning som negativt kopplas till offrets karaktär och gör henne mindre trovärdig. Samtliga av dessa antaganden grundar sig i samhällets syn på kvinnlig sexualitet i en sexualbrottskontext och har skapats genom en återkommande performativ process. Slutsatsen dras att dessa tre aspekter bidrar till att kvinnliga sexualbrottsoffer direkt eller indirekt porträtteras som mindre trovärdiga, då de identifierade antagandena antingen i sig gör att offret anses mindre trovärdigt eller ger utrymme för tolkningar av händelseförloppet som ifrågasätter offrets historia. Dessa tre fall kan således sägas vara ett exempel på hur performativa aktiviteter skapar en könsmaktsordning där kvinnliga erfarenheter underordnas mäns.

Antagandet som berör hur klädsel kan kopplas ihop med den kvinnliga sexualiteten har inte identifierats i det rättsliga underlaget, men har nämnts i enstaka fall i media. Slutsatsen dras att kvinnors klädsel, troligtvis på grund av kritiken som på senare tid riktats mot detta, inte anses vara relevant för den rättsliga bedömningen.

Då tre av de fyra aspekterna återfinns i både domar och medial bevakning, kan slutsatsen dras att samhällets antaganden som den kvinnliga sexualiteten på dessa tre punkter fortfarande existerar och genom att de identifieras i materialet blir domarna och artiklarna exempel på hur bilden av den kvinnliga sexualiteten genom språkliga yttranden reproduceras och uppehålls. Ett mönster angående samhällets antaganden om den kvinnliga sexualiteten kan således identifieras kopplat till de valda fallen. Det bör dock framhållas att tre fall knappast kan tillgodogöra sig slutsatser rörande hur hela rättssystemet porträtterar kvinnliga



sexualbrottsoffer. För att kunna dra en mer generell slutsats hade ett större antal fall behövts studeras, vilket givet omfånget på denna uppsats inte var genomförbart.

## 8 Referenser

### Elektroniska källor

Brå, 2017. *Utsatthet för sexualbrott*. <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html> (Hämtad 2019-04-01)

Frenker, Clarence. 16 Januari 2013. ”kompisen talar ut om Stureplansvåldtäkten” *Metro*. <https://www.metro.se/artikel/kompisen-talar-ut-om-stureplansvåldtäkten-xr> (Hämtad 2019-04-26)

Henricsson, Karl Enn, 23 december 2017. ”Se kvinnan i fittjafallet själv berätta ’Fick mig att känna mig oerhört värdelös’” *Metro*. <https://www.metro.se/artikel/se-kvinnan-i-fittja-fallet-själ-berätta-fick-mig-att-känna-mig-oerhört-värdelös> (Hämtad: 2019-04-23)

Holmin, Maria, 16 januari 2013. ”Det blev en chock när mannen friades” *SVT nyheter*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/en-chock-nar-de-friades-i-tingsrätten> (Hämtad: 2019-04-26)

Regeringskansliet, 2016. *Ett starkare skydd för den sexuella integriteten*. SOU 2016:60. <https://www.regeringen.se/contentassets/8216d40ecc814613bccb394b4b1dfa38/ett-starkare-skydd-for-den-sexuella-integriteten-sou-2016-60.pdf> (hämtad 2019-04-01)

Regeringskansliet, 2019. *Rättsväsendet* <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/rattsvasendet> (hämtad 2019-04-02)

Salmi & Partners, 16 Januari 2018. ”Vad krävs för det för bevis”. *Våldtäkt*. <https://www.våldtäkt.com/valdtakt-vad-kravs-det-for-bevis-beviskrav-ord-mot-ord> (Hämtad 2019-05-03)

Ström, Lars, 22 december 2017. ”Rättsfallet i Fittja: Hänsynslöst förtryck i missbrukarkretsar”, *NA*. <https://www.na.se/artikel/rattsfallet-i-fittja-hansynslost-fortryck-i-missbrukarkretsar> (Hämtad 2019-04-23).

Tagesson, Eric, 15e maj 2013. ”Misstänkta för våldtäkt med flaska – frias”, *Aftonbladet*. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/OnWxmQ/misstankta-for-valdtakt-med-flaska--frias> (Hämtad 2019-05-03)

Thunberg, Karin, 24 december 2017. ”Vem har rätt att tysta en kvinna som vill berätta vad hon utsatts för?” *Svenska Dagbladet*. <http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05080320171224f73f60081591d936ecb1a316891f5a48&serviceId=2> (hämtad: 2019-04-16)

*UR skola – När ord står mot ord*. 2012. Jag litade på lagen. Kunskapskanalen. 2012. <https://urskola.se/Produkter/173292-Jag-litade-pa-lagen-Nar-ord-star-mot-ord#Undertexter> (Hämtad 2019-04-26)

Åkerblom, Malin, 19 Januari 2018, ”Misstänkta våldtäkten i Fittja: Detta har hänt”, *SVT nyheter*. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/misstankta-valdtakten-i-fittja-detta-har-hant> (Hämtad: 2019-04-16).

## Tryckta Källor

Andersson, Ulrika, Edgren, Monika, Karlsson, Lena, Nilsson, Gabriella. 2016. ”Våldtäkt i Sverige 1990–2013: ett historiskt och intersektionellt perspektiv på berättelser om våldtäkt i olika genrer” *Gränslös. Tidskrift för studier av Öresundsregionens historia, kultur och samhällsliv*, s. 82.

Beckman, Ludvig, 2009. ”Sexualitet och politik” I Söderholm, Petter. *Texter i samtida politisk teori: demokrati, frihet, sexualitet, makt, rättvisa, globalrättvisa, mångkulturalism, postkolonialism*. Malmö: Liber AB. upl 2:1, s. 121 – 150.

Berg, Lena, 2006. "Om hon somnade skulle jag inte vilja ha sex med henne: Unga män samtalar om gränsen mellan fredligt sex och våldtäkt", *Socialmedicinsk tidskrift*, 82(6), 536-547.

Bergenheim, Åsa, 2005. *Brottet, offret och förövaren*. Carlssons bokförlag: Stockholm. S. 416

Bergström, Göran, Boréus, Kristina, 2000. "Samhällsvetenskaplig textanalys" I *Textens Mening och Makt*. Lund: Studentlitteratur AB. S. 9–42.

Bergström, Göran, Boréus, Kristina, 2000. "Argumentationsanalys" I *Textens Mening och Makt*. Lund: Studentlitteratur AB. S. 89–146.

Bergström, Göran, Boréus, Kristina, 2000. "Innehållsanalys" I *Textens Mening och Makt*. : Lund: Studentlitteratur AB. S. 44–88.

Bryggman, Magnus & Sara Bystedt, 2018, *Sexualbrott: det nya lagförslaget och problematiken vid bevisning i domstol*. Karlstad Universitet.

Butler, Judith, 1990. *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. London: Routledge.

Calhoun, Craig, 2002. "Case Study" I *Dictionary of the Social Sciences*. New York: Oxford University press. E-bok.

Eduards, Maud, 2011. "Vad har ett badlakan med säkerhetspolitik att göra?" I Freidenvall, Lenita & Maria Jansson (red.) *Politik och Kritik*. Upl 1:3. Lund: Studentlitteratur AB. s. 267 – 284

Esaiasson, Peter - Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Lena Wängnerud, 2007. *Metodpraktikan*. Upl. 3:3. Stockholm: Wolter.

Granström, Cecilia, Kretz, Hanna, Magnusson, Maja, 2015. *FATTA – Vilken kampanj!*. Stockholms Universitet.

Jansson, Maria, Freidenvall, Lenita, 2011. "Spegel, spegel..." I Freidenvall, Lenita & Maria

Jansson (red.) *Politik och Kritik*. Upl 1:3. Lund: Studentlitteratur AB. s. 9 – 29'

O'Byrne, Rachel. Hanssen, Susan. Rapley, Mark. 2008. "If a Girl Doesn't Say 'No'...": Young Men, Rape and Claims of 'Insufficient Knowledge' *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 18(3), 168-193.

SOU 1976:9, Sexualbrottsutredningen. *Sexuella övergrepp: Förslag till ny lydelse av brottsbalkens bestämmelser om sedlighetsbrott angivet av sexualbrottsutredningen*.

SOU 1982:61, Sexualbrottsutredning. *Våldtäkt och andra sexuella övergrepp*.

Wendt Höjer, Maria, 2002. *Rädslans Politik – Våld och sexualitet i den svenska demokartin*. Diss., Stockholms Universitet.

Wennstam, Katarina, 2002. *Flickan och Skammen*. Viborg: Bonnier.

## Material

### Juridiskt material

Stockholms Tingsrätt dom 2007-05-04 i mål nr B 7409–07

Umeå Tingsrätt dom 2013-05-14 i mål nr B 516–13

Södertörns tingsrätt dom 2017-12-19 i mål nr B 8127–17

### Medialt material

#### Stureplansvåldtäkten

DN, ledare, 2007. "Flickan och Rätten". *Dagens Nyheter*. 26e Maj. <https://www.dn.se/ledare/flickan-och-ratten/?fbclid=IwAR2nFZq90pP-1JRpzCxPldHzboEpB1yFV5rKpSo9AIY5IW-tphBBRtxTyMc> (Hämtad: 2019-05-08)

Neuding, Paulina, 2007. "Vem värnar rätten när drevet går?". *Svenska Dagbladet*. 24e Augusti. [https://www.svd.se/vem-varnar-ratten-nar-drevet-gar?fbclid=IwAR1pSG0woOSy6d-OlqYoWD6eHt1cJuRUpyNJF\\_tvrPVKIaqRLsMyfVCySh8](https://www.svd.se/vem-varnar-ratten-nar-drevet-gar?fbclid=IwAR1pSG0woOSy6d-OlqYoWD6eHt1cJuRUpyNJF_tvrPVKIaqRLsMyfVCySh8) (Hämtad: 2019-05-08)

Svärdkrona, Zendry, 2007. "Killar har inte nån särskild kåtknapp". *Aftonbladet*. 8e Juni. [https://www.aftonbladet.se/ledare/a/ng1PGL/killar-har-inte-nan-sarskild-katknapp?fbclid=IwAR3QybMY0x8ygJ7BLf1qN7WREo3dgwho5ExCkPEI-iN\\_CboQilcYBWzAG0o](https://www.aftonbladet.se/ledare/a/ng1PGL/killar-har-inte-nan-sarskild-katknapp?fbclid=IwAR3QybMY0x8ygJ7BLf1qN7WREo3dgwho5ExCkPEI-iN_CboQilcYBWzAG0o) (Hämtad: 2019-05-08)

## Flaskvåldtäkten i Umeå

Granberg, Paulina, 2013. "Arbetet mot sexuellt våld livsviktigt". *Folkbladet*. 18e Maj. <http://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=0509162013051873b171bb9b36dd9c057916b1fb216672&serviceId=2> (Hämtad: 2019-05-10)

Hjalmarsson, Mattias, 2013. "Domstolen svärtar också ned bilden av män". *Västerbotten kuriren*. 23e Maj. <http://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05081520130523397718&serviceId=2> (Hämtad: 2019-05-10)

Stenlund, Krister. 2013. "Är hellre fria än fälla en bra princip?". *Folkbladet*. 18e Maj. <http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=050916201305184e558f7a21d460083e356ebaadd7959&serviceId=2> (Hämtad: 2019-05-10)

## Fittjafallet

DN, ledare, 2017. "Ett haveri för polisen". *Dagens Nyheter*. 20 december. <https://www.dn.se/ledare/polisens-haveri-i-fittja/> (Hämtad: 2019-05-11)

Lifvendahl, Tove, 2017. "Fittjafallet är en tragedi med många bottnar". *Svenska Dagbladet*. 21a december. <https://www.svd.se/fittjafallet-ar-en-tragedi-med-manga-bottnar> (Hämtad: 2019-05-11)

Persson, Ingvar, 2017. "Övergrepp mot kvinnor måste prioriteras högre". *Aftonbladet*. 20 december. <https://www.aftonbladet.se/ledare/a/Eop18K/overgrepp-mot-kvinnor-maste-prioriteras-hogre> (Hämtad: 2019-05-11)